

CUPRINS:

I. Învățătorul cel tăcut

II. Adu-ți aminte de moarte!

III. Cele patru ispite principale ale omului din ceasul de dinaintea morții

IV. Mărturii despre viața de după moarte și despre adevărul credinței ortodoxe. Prevestiri despre ceasul morții

Notă biografică

I. Învățătorul cel tăcut

Citind *Viețile Sfinților*, ne minunăm de răbdarea mucenicilor, de nevoințele preacuvioșilor – părinți și maici –, de tăria sfinților mărturisitori și de năzuința tuturor celor plăcuți lui Dumnezeu către viața cea veșnică, către lumea de dincolo. Cine i-a îndrumat, oare, pe ei către înțelepciune: cum să trăiască, cum să se comporte, cum să nu se lepede de Dumnezeu și să-și mântuiască sufletele lor în toate împrejurările – fie prielnice, fie neprielnice? Ei au avut – după Hristos, învățătorul dumnezeiesc cel Preaînalt (Mt. 23, 8), și după învățătorii și propovăduitorii rânduiți de Duhul Sfânt (Fapte 20, 28; Evr. 13, 7) – încă un alt învățător tăcut, care vorbește mai minunat chiar decât cei mai renumiți oratori de pe pământ. Acest învățător este moartea. Plăcuții lui Dumnezeu au avut-o pururea înaintea ochilor. Ea le-a fost îndrumătoare. Ea i-a deprins cu cea mai bună, cu cea mai dreaptă și cu cea mai sfântă viețuire. Tot ea poate să fie și învățătorul nostru. Nu întâmplător Fericitul Augustin a spus: „Moartea să fie învățătorul vostru!”. Fericitul Ieronim ținea întotdeauna în chilia lui un craniu, ca să-i aducă aminte de sfârșitul vieții pământești. Iar despre minunatul plăcut al lui Dumnezeu, ieroschimonașul Partenie de la Kiev, citim:

„De mult și-a pregătit el un sicriu care i-a devenit un însoțitor nedespărțit de chilie. Stând lângă el, sfântul vorbea cu înțelepciune despre zădărnicia vieții, despre venirea pe neașteptate a morții și despre faptul că sufletul, după ce pleacă din trup, va străluci ca un soare și cu mirare va privi temnița cea plină de duhoare pe care a părăsit-o, pe care într-atâta a iubit-o și de care într-atâta s-a îngrijit în timpul vieții sale pământești.”

„Nu vom greși, scrie Sfântul Dimitrie al Rostovului, dacă numim moartea «învățător a toată lumea», căci ea vorbește tuturor celor din lume: «Vei muri, vei muri! Nu vei putea fugi de moarte cu nici un chip! Ia aminte la trupul ce zace mort în sicriu și ascultă cu atenție ce-ți spune! Adu-ți aminte de moarte, ca să nu păcătuiești de moarte!»”

În grele păcate a căzut odinioară Faraon, potrivnicul lui Dumnezeu. El nu a vrut să îngăduie poporului lui Israel să iasă din Egipt, însă, chiar și fără să dorească una ca asta, l-a lăsat să plece. Cine l-a înduplecat pe acest crud împărat? Cine i-a înmuiat inima împietrită? Cine l-a îndrumat să-i slobozească pe israeliți? Moartea pruncilor întâi-născuți din Egipt, uciși de îngeri într-o singură noapte. Moartea a fost învățătorul lui! Plin de cruzime a fost și Saul, dar, când a auzit de la Prorocul Samuil prevestirea cea de moarte: *Măine tu și fiii tăi veți muri*, a căzut imediat la pământ și a plâns cu amar. Cine l-a învățat pe acest păcătos plin de mândrie și de cutezanță către smerenie și către frică? Moartea i-a fost lui învățător!

S-a îmbolnăvit împăratul Iezechia. Și iată a venit la el Isaia prorocul cel dumnezeiesc și i-a spus: *Vei muri! Și s-a întors Iezechia cu fața la perete și a plâns cu amar* (IV Regi 20, 1-3). Cine l-a învățat pe el o asemenea frângere a inimii și rugăciunea cea umiltoare? Cuvântul cel prorocesc: *Vei muri!* Moartea a fost învățătorul lui!

Moartea, acest învățător al întregii lumi, întrecând toate popoarele și toate așezările, intră în fiecare casă, cercetează fiecare familie și propovăduiește pretutindenea despre zădărnicia vieții pământești. Unde se fac cimitire, acolo se înalță totodată o școală duhovnicească, în care ucenicii sunt cei vii, iar dascălii sunt cei răposați. Ferice de cei vii, care învață de la cei adormiți! Ei nu vor avea parte de moartea cea de a doua (vezi Apoc. 21, 8), căci moartea îi învață cum să trăiască, pentru a moșteni Viața de după viață.

Sfântul Dimitrie al Rostovului ne-a lăsat o scurtă convorbire între împăratul slujitor al diavolului Pausanias și filosoful Simonide. Pausanias ședea pe tronul lui cel scump, îmbrăcat în haine strălucitoare și plin de mândrie.

Înaintea lui se afla, îmbrăcat modest, înțeleptul Simonide. Stăpânul i s-a adresat oaspetelui său:

„Spune-mi ceva din filosofia ta care să fie folositor pentru mine, ceva la care să iau aminte!”

Filosoful i-a răspuns: „Împărate, adu-ți aminte că ești om muritor!” La prima vedere acest răspuns

nu conține nimic deosebit, dar, în realitate, este plin de o înțelepciune fără margini. Prin el, filosoful i-a propus împăratului două lucruri înțelepte și de cea mai mare importanță, pe care Sfântul Dimitrie al Rostovului le subliniază astfel: „Primul – Împărate, adu-ți aminte că ești om, nu Dumnezeu. Tu ai fost născut asemenea tuturor celorlalți oameni, și nu în chip oșebit. Tu ai același trup cum au toți oamenii, și nu un trup aparte. Trupul tău nu este din argint, din aur ori de vreo altă piatră prețioasă, ci din aceeași țărână, din aceeași putrejună și duhoare, ca și trupul celorlalți oameni. Adu-ți aminte de aceasta și nu te mândri! Cel de-al doilea lucru – Împărate, adu-ți aminte că ești muritor și că nu vei trăi veșnic! Astăzi șezi pe tronul tău, iar mâine vei fi în mormânt. Astăzi stai în slavă, iar mâine vei fi țărână. Astăzi stai într-un palat strălucitor, iar mâine vei fi într-o groapă întunecoasă. Astăzi ești îmbrăcat în purpură împărătească, iar mâine – în giulgiu de îngropare. Astăzi ești bogat, mâine însă, mort fiind, nimic nu va mai fi al tău... Astăzi toți stau cinstindu-te pe tine, iar mâine vei fi singur în adâncul pământului. Astăzi toți te ascultă, iar mâine nimeni nu va mai lua aminte la tine, căci cine ascultă pe cel mort și cui poate să poruncească cel care a murit? Astăzi tu ești înfricoșător pentru toți, iar mâine cine se va teme de tine, cel lipsit de suflare? Prin urmare, adu-ți aminte, împărate, că ești om și că ești muritor!” Și, astfel, Simonide l-a învățat pe Pausanias cea mai importantă lecție – lecția smereniei înaintea morții.”

Fără glas la prima vedere, moartea, care cutreieră neîncetat lumea și bate la fiecare poartă, în fiecare zi strigă, în fiecare zi învață, în fiecare zi muștră.

Dar cine să ia aminte la înțelepciunea ei? „Călătorule de pe pământ, oprește-te – grăiește moartea. Oprește-te și ia aminte. Cât de trecătoare sunt toate! Cât e de scurtă și cât e de înșelătoare această lume. Trebuie oare să iubești în chip smintitor ceea ce astăzi este, iar mâine nu mai este? Trebuie oare să-ți legi inima cu patimă de cele care, precum o umbră, pier de îndată ce soarele vieții apune? Singur Dumnezeu este veșnic și neschimbător! Către El îndreaptă-ți pașii și îți vei atinge scopul vieții!” La aceste lecții despre moarte au devenit sensibili cei mai mari gânditori și creatori. Aceștia le-au împărtășit contemporanilor lor – ca pe o descoperire dumnezeiască – în tulburătoare proze și în duioase versuri. Marele poet Iordan StubeF a scris înainte de moarte, în acest spirit, una dintre cele mai scurte și mai înțelepte poezii, intitulată „Sâmbăta morților:

*Fără-ncetare, prin pâcla grea răzbate
Un glas de clopot din smerita turlă,
Oricine ai fi, pentru o clipă, frate,
Aminte ia la cei plecați din turmă...*

*Și, în genunchi, să-ți pese, să te doară:
O, fie-le țărâna preaușoară!
Iar, sus, când fi-vor la cereasca poartă,
Stăpâne Preaînalte, Tu îi iartă!*